

Тетяна Ясинська,
старший викладач кафедри перекладу і теоретичної
та прикладної лінгвістики, аспірант кафедри педагогіки
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»,
вул. Старопортофранківська, 34, м. Одеса, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4761-1709>

ПІДГОТОВКА ПЕРЕКЛАДАЧІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ У СВІТІ ПОТРЕБ РИНКУ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ПОСЛУГ

У статті аналізується проблема підготовки перекладачів та формування відповідних компетентностей у світі потреб ринку лінгвістичних послуг. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю внесення змін до освітніх програм підготовки професіоналів з перекладу з урахуванням розвитку ринку перекладацьких послуг. Теоретичними засадами написання статті слугували роботи багатьох науковців у галузі викладання перекладу. На основі аналізу вітчизняних та європейських стандартів з послуг з письмового та усного перекладу та потреб роботодавців, було виявлено перелік необхідних компетенцій та вимог до перекладача. Також, було проаналізовано освітні програми закладів вищої освіти та виявлена низка невідповідностей між потребами сучасного ринку перекладацьких послуг та змістом освітніх програм.

Ключові слова: перекладацькі послуги, ринок лінгвістичних послуг, підготовка перекладачів, вимоги до перекладача, професійна підготовка перекладачів.

Вступ та сучасний стан досліджуваної проблеми.

Значні зміни у сфері міжнародного співробітництва та інтеграційні процеси України не могли не позначитися як на перекладацькій діяльності в цілому, так і на вимогах ринку підготовки перекладачів. З одного боку, кількість перекладів значно зростає, але, водночас, розвиток інформаційних технологій у сфері автоматизації перекладу сприяє скороченню витраченого на переклад часу, що, у свою чергу, веде до зменшення вартості перекладу та розширення конкуренції. В останнє десятиліття сфера перекладацьких послуг трансформувалася в індустрію, яка включає не тільки переклад – це ведення сторінок компаній у мережі Інтернет, їх наповнювання та обслуговування, підготовка інформації для піар-компаній з урахуванням особливостей менталітету споживача, локалізація програмного забезпечення та інше.

Загальна глобалізація призвела до кратного збільшення обсягів текстових даних, що перекладаються. Насамперед, це стрімкий розвиток світового ринку – в умовах жорсткої конкуренції компанії потребують пошуків нових ринків збуту і, відповідно, перекладів своєї документації, як маркетингової, так і технічної, різними мовами. Це, у свою чергу, веде до збільшення попиту на перекладацькі послуги та формування ринку у цій сфері. Саме з урахуванням потреб замовників сформувалися міжнародні стандарти професії, в рамках міжнародного співробітництва проходять конференції та утворені асоціації.

Одна з організацій, що займаються дослідженням та аналізом комерційної діяльності, послуг та технологій у галузі перекладу – Common Sense Advisory Inc. Дослідження цього агентства враховують загальну кількість компаній, що надають комплекс лінгвіс-

тичних послуг, по всіх регіонах (Східна Європа, північна Європа, південна Європа, Західна Європа, Азія, Латинська Америка, Північна Америка, Океанія та Африка), прийняті стандарти оплати співробітників усіх рівнів. Огляд найбільш затребуваних послуг і дає оцінку обсягів ринку та перспектив його розвитку. Згідно зі звітом CSA 2022 року, щорічне збільшення сумарного обсягу світового ринку перекладацьких послуг становить 4,64%, з 33 мільярдів доларів у 2012 до 52,1 мільярда у 2022 році, а згідно з прогнозами щорічне збільшення складе близько 3 мільярдів, що до 2026 року призведе до 65, 54 мільярдів. Таким чином, незважаючи на прогнози деяких скептиків у зв'язку із збільшенням програм автоматизованого перекладу та появою штучного інтелекту, ринок перекладацьких послуг продовжує розвиватися та стабільно розширюється. Також слід зазначити, що більшу частину послуг у галузі перекладу надають приватні, часто не дуже великі, перекладацькі агенції. З розвитком інтернету та появою можливості працювати онлайн, їх можливості у пошуках клієнтів стають практично нічим не обмежені. Такі невеликі компанії можуть одночасно вести кілька проектів у різних частинах світу, додатково залучаючи фрілансерів за потреби. Таким чином, кількість робочих місць постійно збільшується, що, своєю чергою, потребує збільшення кількості кваліфікованих фахівців.

Розвиток високих технологій, з одного боку, сприяє розширенню ринку у сфері лінгвістичних послуг – кожна компанія представлена в інтернеті, отже, наповнення сайту та його обслуговування потребує перекладу різними мовами, також необхідна локалізація програмного забезпечення – адаптація програмного інтерфейсу та технічної документації під вимоги корис-

тувачів з інших країн. З іншого боку, стрімко розвиваються програми, які становлять конкуренцію традиційним перекладачам – засоби машинного перекладу та штучний інтелект. Удосконалення технологій машинного перекладу сприяє розвитку ринку лінгвістичних послуг в цілому, але ставить перед необхідністю підготовки фахівців, які вміють працювати з програмами та технологіями комп'ютерного перекладу.

Водночас ринок перекладацьких послуг в Україні дещо відстає від світових трендів. Це пов'язано з тим, що формування ринку в Україні почалося лише у 90-х роках минулого століття, коли почали з'являтися перші перекладацькі бюро, за тридцять із лишком років ринок розширився, конкуренція збільшилася, невеликі перекладацькі агенції об'єдналися у великі компанії. Так українська компанія Task Force увійшла до рейтингу найуспішніших агентств, складеного CSA. Це велика компанія з офісами у країнах Європи, яка надає широкий спектр послуг, у тому числі з використанням штучного інтелекту. З 2014 року складається щорічний рейтинг найуспішніших компаній з надання перекладацьких послуг, який став першою спробою систематизації та аналізу українського ринку перекладів. Такий рейтинг має цінність не тільки для власників перекладацьких бюро та безпосередньо перекладачів, а й для потенційних клієнтів, які можуть підібрати собі агенцію перекладів, орієнтуючись на основні критерії порівняння компаній – ключові клієнти, масштаб бізнесу, спеціалізація, сертифікація за стандартами та технологіями тощо.

Водночас, загалом, для українського ринку характерна низька оплата праці перекладача, що викликано присутністю на ринку великої кількості некваліфікованих фрілансерів, висока конкуренція та широка спеціалізація агенцій, які пропонують клієнту весь спектр послуг, у той час як серед закордонних агенцій спостерігається прагнення до вузької спеціалізації на певній тематичі, але основною проблемою є нестача фахівців високого рівня.

Таким чином, зміни у потребах лінгвістичного ринку праці формують нові виклики для фахівців з перекладу и, відповідно, до їхньої підготовки.

Проблеми розробки методики навчання перекладу присвячені роботи як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників (Бніні, 2016; Жіль, 2009; Пекхакер, 2004; Л. М. Чорноватий, 2018; В. І. Карабан, 2015; О. С. Ольховська, 2021; О. В. Попова, 2015; Сімкова, 2013) та багато інших. У процесі роботи було створено велику кількість методик та технологій, написано достатньо навчальних посібників. Також, частина цих напрацювань знайшла своє відображення у періодичних іноземних виданнях, присвячених проблемам перекладу – Target: International Journal of Translation Studies (з 1989 року), Babel: The International Journal of Translation (з 1955 року), Translation Journal (з 1997 года). Особливо необхідно виділити The Interpreter and Translation Trainer. Цей журнал присвячений безпосередньо проблемам професійної освіти як усних, так

і письмових перекладачів, серед основних напрямів – методи та прийоми навчання та розвитку перекладацьких компетенцій, питання акредитації.

Мета та завдання:

– узагальнити потреби ринку лінгвістичних послуг та порівняти їх зі змістом освітніх програм закладів вищої освіти.

– визначити проблеми підготовки перекладачів у відповідності з потребами ринку праці та можливі шляхи їх подолання.

Методи дослідження – аналіз спеціальної літератури, порівняння вітчизняних та європейських вимог до здійснення процесу перекладу, освітніх програм та потреб роботодавців.

Результати дослідження. Вищі навчальні заклади щорічно випускають велику кількість фахівців у галузі перекладу, але більша частина з них, на жаль, мають низьку кваліфікацію, часто не володіють програмами технічного забезпечення перекладу (так звані CAT-tools) що не дає їм можливості працювати в бюро перекладів, так як не кожне агентство готове витратити час на підготовку фахівця.

Сучасний ринок лінгвістичних послуг диктує нові вимоги до підготовки перекладачів, отже, в найближчі кілька десятиліть професійні перекладачі все ще будуть затребувані, але вимоги до їхньої кваліфікації будуть набагато вищими, отже, питання підготовки висококваліфікованих фахівців здатних не тільки виконувати переклад, а й виконувати свою роботу з використанням інформаційних технологій, стає вкрай актуальним.

У зв'язку з приєднанням України до Болонського процесу у 2005 році, та подальшої реформи освіти з урахуванням нових вимог та завдань, основні вимоги до професійної підготовки перекладачів відображено у низці вітчизняних освітніх документів, а також у європейських документах у галузі підготовки перекладачів: Постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» (редакція від 02.07.2020), постанова КМУ «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» (2015 р.), наказ МОН України «Про затвердження Переліку спеціалізацій підготовки здобувачів вищої освіти ступенів бакалавра та магістра за спеціальністю 035 «Філологія», за якими здійснюється формування та розміщення державного замовлення» (2016 р.), основний документ європейського освітнього проекту стандартизації перекладацької освіти «EMT» («European Master's in Translation» – «Європейський магістр із перекладу»), ключові стандарти перекладацької галузі EN ISO 17100:2015 «Послуги перекладацькі. Вимоги до перекладацьких послуг»).

Внаслідок того, що кількість та різноманітність послуг у сфері перекладу постійно збільшується, виникла потреба у розробці міжнародних стандартів та у 2015 році Міжнародна організація зі стандартизації (ISO) розробила сертифікат ISO 17100:2015

під назвою «Послуги перекладу – Вимоги до послуг перекладу» який прийнятий у всіх країнах світу і є провідним міжнародним галузевим стандартом у перекладацькій діяльності. У сертифікаті встановлено вимоги до перекладачів, прописано тривірневу систему контролю якості, обов'язки як виконавця, так і замовника. Наявність такого сертифікату у компанії, яка надає лінгвістичні послуги, передбачає, що усі бізнес-процеси відповідають міжнародним вимогам. На території України сертифікат набрав чинності з 01.01.2017 року.

Також, у 2000 році Асоціацією перекладачів України було розроблено вітчизняний стандарт СТТУ АПУ 002-2000 «Послуги з письмового та усного перекладу», який набув чинності 29.03.2000 року.

Водночас, згідно з вітчизняним та європейським стандартами, вимоги до здійснення процесу перекладу відрізняються (див. табл. 1).

Ці стандарти не поширюються на машинний та усний переклад.

У зв'язку із запровадженням стандартів у галузі перекладацьких послуг, виникла потреба у визначенні стандарту безпосередньо для перекладача, причому – європейський ISO 17100:2015 «Послуги письмового перекладу. Вимоги до послуг письмового перекладу» та вітчизняний СТТУ АПУ 001-2000 «Кваліфікація та сертифікація перекладачів», у якому було сформульовано вимоги та для усного перекладу у тому числі. Ці стандарти були написані на основі стандартів у сфері перекладацьких послуг, але вони також не повною

Таблиця 1

Вітчизняні й європейські вимоги до здійснення процесу перекладу

	EN ISO 17100:2015	СТТУ АПУ 002-2000
Критерії реалізації процесу перекладу	– високий рівень компетентності та кваліфікації фахівців-перекладачів, а також виконуваної ними роботи; – використання термінологічних баз даних;	– виконаний переклад відповідає його цільовому використанню замовником. – відповідність призначеності замовлення.
Вимоги до організації процесу	– формування способів/систем захисту та зберігання інформації; – постійне активне навчання кадрів та всіх співробітників в цілому; – професійний досвід менеджерів та якісне узгодження подальших дій; – постредагування матеріалів та застосування інших заходів щодо підвищення якості.	– встановлення гарантій і дотримання гарантійних термінів. – виконавець визначає термін, протягом якого виявлені недоліки підлягають безоплатному виправленню. – надання послуг з перекладу відповідає таким вимогам: – відповідність призначеності замовлення; – точність і своєчасність виконання; – упровадження достовірних методів і способів контролю показників якості; – послуги з перекладу відповідають бажанням і фізичним можливостям замовників, яким адресовано послуга. – надані замовнику послуги з перекладу за обсягом, термінами і умовами обслуговування відповідають вимогам, передбаченим у договорі.
Вимоги до оцінки якості перекладу (для машинного та письмового)	Декілька рівнів перевірки якості: – безпосередньо перекладач – редактор із профільною освітою – отримання рецензії (необов'язковий крок) – коректор (за потреби) – остаточна перевірка	– відповідність перекладу вихідному тексту за змістом, смислом, стилістикою, оформленням. – переклад є повний і адекватний. – переклад не має граматичних та друкарських помилок, помилок та неточностей в усному мовленні. – термінологія перекладу відповідає галузевій належності вихідного тексту. – терміни, наймення, умовні позначення, скорочення, символи у перекладі є зуніфіковані по всій роботі. – порядок перекладу висловів не на вихідній мові погоджують із замовником. – скорочення (аббревіатури), наявні у вихідній мові, якщо можливо розшифровують. – якщо аббревіатура не піддається розшифруванню, то її залишають на вихідній мові. Скорочені наймення не перекладають. – у перекладі можуть уживатися тільки загальноприйняті та спеціальні скорочення. Довільні скорочення не допускаються.
Додаткові вимоги	– конфіденційність – наявність відгуків – відповідальність за переклад і замовника, та виконавця (процес підготовки та погодження) – наявність у виконавця кваліфікаційного державного сертифікату з перекладацьких послуг)	– дотримання персоналом загальноприйнятих етичних норм. – замовнику мають бути гарантовані ввічливість, доброзичливість, комунікабельність персоналу. – зовнішній вигляд і культура мови персоналу відповідають вимогам естетичності.

мірою відповідають вимогам, які перекладацькі агенції висувають для кандидатів на посаду перекладача. Для більшого розуміння актуальної ситуації на перекладацькому ринку було проведено аналіз близько 30 вакансій перекладача, здебільшого англійської мови. (Таблиця 2).

Треба зазначити, що окрім англійської є попит на інші мови – польська, чеська, німецька, французька, турецька та інші. Окрім перекладацьких агенції, серед замовників здебільш компанії, які працюють у сфері бізнесу (продажі, фінанси), технології, медицини, будівництва, а також міжнародні урядові та неурядові організації. Також, слід звернути увагу на мультифункціональність кандидата, його вміння працювати не тільки у ролі перекладача, але також бути асистентом, секретарем, копірайтером або контент-мейкером.

Отже, ґрунтуючись на вищенаведеному аналізі, можна зробити наступні висновки:

- окрім перекладацьких агенцій, зростає попит на перекладацькі послуги безпосередньо від компаній та неурядових і урядових організацій;
- перекладач частіше виступає у ролі менеджера або асистента, що відповідно потребує більшої функціональності, знань та умінь;
- переважна більшість роботодавців вимагає профільну освіту, але додатковим плюсом є досвід роботи у сфері компанії;
- окрім високого або відмінного володіння іноземною мовою, деякі роботодавці звертають увагу на спеціалізацію;
- усі роботодавці вимагають знання програм MS Office, перекладацькі агенції окремо зазначають переклад CAT Tools, якими необхідно володіти.

Наостанок, треба додати, що в основу аналізу було покладено матеріали тільки з сайту з пошуку роботи, але велика частина замовників часто шукає робітників через професійні групи у соцмережах, тому для більш глибокого аналізу потрібно також враховувати і їх.

Як ми можемо бачити, лінгвістичної підготовки, яка передбачає вільне володіння мовною парою перекладу та знання основ перекладу, недостатньо. Тому на сьогодні, більшість замовників вважають за краще працювати з сертифікованими агентствами перекладу, а це, у свою чергу, ставить нові завдання з підготовки кваліфікованих фахівців.

Д. Жиль (Gile, 1995 : 239) зазначає, що на інтенсивний розвиток досліджень, спрямованих на навчання перекладацької діяльності впливають об'єктивні фактори. По-перше, навчання перекладу – це необхідна потреба перекладацької спільноти. По-друге, під час навчання перекладу можливе застосування результатів наукових досліджень про. По-третє, більшість публікацій з перекладу виходить із академічних кіл.

У своїх дослідженнях Д. Жиль (Gile, 2009) та П. Мід (Mead, 2002) виділяють найбільш суттєві проблеми в теорії та методиці навчання перекладу:

- більшість викладачів застосовують первинні знання, або працюють за аналогією зі своїми вчителями;
- практикуючі перекладачі більше зацікавлені у практичній діяльності, ніж у науковій;
- через те, що більшість публікацій виходить англійською мовою, створюється певна закритість перекладацьких спільнот, представлених іншими мовами;
- спостерігається явна недостатність розробок нових теоретичних концепцій.

Таблиця 2

Загальні вимоги до кандидатів на посаду перекладача від роботодавців

Компетенції	Вимоги до кандидатів на посаду перекладача на інтернет-ресурсах з пошуку роботи
Перекладацька компетенція	– бездоганне володіння мовами перекладу – висока увага до деталей та здатність до точного перекладу усна і письмова грамотність, наявність спеціалізацій
Текстово-лінгвістична компетенція	– відмінні навички редагування та здатність виявляти граматичні, орфографічні та пунктуаційні помилки
Дослідницька компетенція	– здатність працювати з великими обсягами інформації
Культурна компетенція	– відкритість до культурних відмінностей
Технічна компетенція	– досконале вміння роботи у програмах: Microsoft Word, Excel, PowerPoint , володіння CAT-інструментами, (SDL Trados, MemoQ, SmartCat чи іншими), добре знання інструментів редагування контенту.
Освіта	– вища освіта (перекладацькому відділенні та/або вища освіта з будь-якої іншої спеціальності) – спеціалізації (знання термінології) у галузях, у яких спеціалізується компанія
Досвід роботи перекладачем	– від 1 до 5 років
Додатково	– здатність протистояти тиску та справлятися зі стресом – здатність виконувати інструкції та бути членом команди, комунікативні навички – навички тайм-менеджменту – відповідальність, пунктуальність в дотриманні термінів замовлень, навички спілкування та вміння працювати в команді вміння працювати в команді та в режимі багатозадачності – вміння зберігати конфіденційність

На сучасному етапі можна виділити дві основні проблеми підготовки перекладачів:

- невідповідність рівня підготовки випускників та вимог ринку праці, що зумовлено браком практичного досвіду та навичок у студентів та нестачею актуальної інформації про тенденції та інновації в галузі перекладу;
- відсутність фахівців-викладачів перекладу.

Фундаментальні знання в галузі перекладу та безпосередньо іноземної мови студенти можуть отримати лише навчаючись на факультеті перекладу, де основна увага приділяється вивченню дисциплін перекладознавчого циклу та різних аспектів іноземних мов. Разом з тим, якісна підготовка перекладачів в умовах ринку лінгвістичних послуг, що стрімко розвивається, вимагає постійного оновлення та розширення освітніх програм, які спрямовані на розвиток основних компетенцій – мовленнєву, мовну, соціокультурну та загально-навчальну, які включають як комунікативну професійну підготовку, так і основи соціальної культури. Крім розвитку навичок у чотирьох видах мовленнєвої діяльності: говорінні, читання, аудіюванні та письмі, до програми обов'язково входять перекладознавчі дисципліни. Слід зазначити, що останнім часом багато вузів приділяють увагу спеціалізації та готують певну галузь – науково-технічну, економічну, юридичну, медичну тощо.

В рамках написання статті було розглянуто та проаналізовано біля 20 ОПП різних вузів за спеціальністю «035. Філологія. («Переклад», «Переклад (англійська мова)», «Галузевий переклад: англійська мова, німецька мова», «Германська філологія та переклад», «Англійська мова та література та переклад» тощо) (Таблиця 3).

За підсумками аналізу відсоткового співвідношення мовної підготовки та перекладознавчих дисциплін можна дійти невтішного висновку, що, на жаль, більшість вищих навчальних закладів основну увагу приділяє вивченню мови, замість навчання безпосередньо перекладу. Так само, практично всі аналізовані ОПП включають дисципліни, що стосуються викладання іноземних мов і літератури, включаючи педагогічну практику, що також призводить до скорочення часу, що виділяється на теорію і практику перекладу. Також, спеціалізація є у менш, ніж у половині закладів.

Крім не завжди логічного розподілу кредитів між мовною підготовкою та безпосередньо перекладом, слід зазначити, що не існує програм для підготовки викладачів перекладу (*translator/interpreter trainers*).

Ця проблема є універсальною як для ВНЗ України, так і для зарубіжних навчальних закладів, які займаються підготовкою перекладачів. Як правило, викладачі, які працюють на кафедрах перекладу, мають освіту в галузі іноземної філології або перекладознавства, але не мають освіти як викладачі перекладу. С. Перова (Перова, 2021) зазначає, що багато викладачів вважають свою підготовку такою, що не відповідає нинішнім вимогам – не вистачає знань у галузі застосування сучасних інформаційних технологій та систем автоматизованого перекладу та й сам похід до перекладацької діяльності вже застарів. У той же час, в інших країнах, особливо на Заході, останніми роками картина поступово змінюється. Дороті Келлі, у своїй найбільш відомій праці стверджує, що «різними аспектами компетентностей чи досвіду, необхідними для компетентного тренера-перекладача, є професійна перекладацька практика, перекладознавство як академічна дисципліна, викладацькі навички» (Kelly, 2005: 151).

Класифікація компетентностей, запропонована Келлі перегукується з класифікацією експертної групи ЕМТ (*European Master's in Translation*), яка наказує на перекладацьку компетентність, міжособистісну компетентність, організаційну компетентність, навчальну компетентність та оцінну компетентність. У той самий час, Шлепньов (Шлепньов, 2021) поділяє компетенції на групи (загальні та специфічні), приділяючи особливу увагу дидактичним компетенціям. З одного боку, набуття всіх цих необхідних для роботи компетенцій неможливе без практичного досвіду роботи перекладачем, що ставить завдання підвищення кваліфікації викладачів перекладу, а з іншого – професійним перекладачам, які вирішили присвятити себе викладанню, необхідні викладацькі компетенції, знання у галузі дидактики та теорії перекладу. Таким чином, умовно є викладачі-практики, викладачі, які не мають практичного досвіду, але займаються науковими дослідженнями у галузі перекладу та викладачі, які, маючи педагогічну освіту, не займаються питаннями перекладознавства. Логічно, що представники кожної групи володіють лише частиною необхідних для викладача перекладу компетенцій, відповідно, їм потрібні різні програми з підвищення кваліфікації.

Висновки. Підбиваючи підсумки вищесказаного, можна дійти невтішного висновку, що відгукуючись на потреби ринку, дедалі більше вищих навчальних закладів відкривають факультети перекладу, але, на жаль, невідповідність вимог ринку та навчальних про-

Таблиця 3

Результати аналізу ОПП за спеціальністю «035. Філологія» деяких закладів вищої освіти України

% дисциплін мовної підготовки та перекладознавчих дисциплін від загальні кількості кредитів				% дисциплін мовної підготовки від загальні кількості кредитів			% перекладознавчих дисциплін від загальні кількості кредитів				% закладів вищої освіти, в яких підготовка передбачає спеціалізацію
20-30%	31-40%	41-50%	51-60%	до 20%	21-30%	30-40%	5-10%	11-20%	21-30%	31-40%	45%

грам значно знижують якість професійної підготовки перекладачів у вітчизняних закладах вищої освіти. У процесі розвитку та адаптації до вимог ринку лінгвістичних послуг, сучасна система навчання поступово перетворюється на інформаційну структуру, яка може включати в себе як технологічні засоби – обладнання, програмне забезпечення, периферійні пристрої, зв'язок з Інтернетом, так і безпосередньо викладачів, які, володіючи знаннями та досвідом, навчають студентів. Викладач у високотехнологічному середовищі є не лише джерелом інформації та академічних фактів – він допомагає студентам зрозуміти сам процес навчання, допомагає знайти необхідну їм

інформацію, з'ясувати, чи відповідає вона заданим вимогам, а також зрозуміти, як використовувати цю інформацію для відповіді на поставлені питання та рішення складні проблеми. З огляду на те, що ефективність навчання залежить від рівня компетентності та професійної майстерності викладача, умовою підвищення якості освіти студентів є постійне вдосконалення професійної компетентності та майстерності педагога. Підготовка фахівця насамперед має бути зумовлена вимогами та потребами ринку праці перекладацьких послуг, що необхідно враховувати у процесі підготовки висококваліфікованих перекладачів у закладах вищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вакансії за запитом «перекладач». Work.ua – сайт пошуку роботи №1 в Україні. URL: <https://www.work.ua/jobs-perekladach/?page=6> (дата звернення: 10.11.2023).
2. Ольховська А. С. Модель формування особистісного та інструментального компонентів фахової компетентності майбутніх перекладачів. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки* : збірник наукових праць. № 29. Київ. С. 110–122.
3. Перова С. В. Підготовка перекладачів перекладу як педагогічна проблема. *«Педагогічні науки»* : Збірник наукових праць. Вип. 95. Херсон. 2021. С. 104–112 URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/4444> (дата звернення: 15.11.2023).
4. Попова О. В. Компетентнісний підхід як методологічне підґрунтя професійно-мовленевої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в педагогіці вищої школи. *Мова: науково-теоретичний часопис з мовознавства* : науковий журнал. № 23. Одеса : ОНУ імені І. І. Мечнікова, 2015. С.142–149.
5. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 Дата оновлення 25.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-p#Text> (дата звернення: 01.11.2023).
6. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266 Дата оновлення 16.12.2022. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-p#Text> (дата звернення: 01.11.2023).
7. Сімкова І. Особливості формування фахової компетенції в майбутніх перекладачів. *Наука і освіта* : науково-практичний журнал № 3. Одеса, 2013. С. 165–168.
8. СТУ АПУ 001-2000 Кваліфікація та сертифікація перекладачів. URL:<http://www.uta.org.ua/15.htm>. (дата звернення: 15.09.2023).
9. СТУ АПУ 002-2000 Послуги з письмового та усного перекладу. правила і вимоги до надання послуг. URL: <http://www.uta.org.ua/16/> (дата звернення: 15.09.2023).
10. Про затвердження Переліку спеціалізацій підготовки здобувачів вищої освіти ступенів бакалавра та магістра за спеціальністю 035 «Філологія», за якими здійснюється формування та розміщення державного замовлення : Наказ МОН України від 25.05.2016. Дата оновлення 12.04.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0825-16#Text> (дата звернення: 01.11.2023).
11. Babel: The International Journal of Translation URL: <https://benjamins.com/catalog/babel> (дата звернення: 06.11.2023).
12. Bnini C. Didactics of Translation. Text in Context. Cambridge : Cambridge Scholars Publishing, 2016. 155 p.
13. CSA Research. CSA Research. URL: <https://csa-research.com/> (date of access: 15.01.2024).
14. European Master's in Translation (EMT) – EMT Competence Framework, 22 May 2017. URL: https://ec.europa.eu/info/resources-partners/european-mastertranslation-emt/european-masters-translation-emptexplained_en (дата звернення: 10.04.2021).
15. Gile, D. Regards sur la recherche en interprétation de conférence. D. Gile. Lille: Presse Universitaire de Lille, 1995. 276 p. 239.
16. Gile D. Basic concepts and models for translator and interpreter training. Amsterdam/Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 2009. 284 p.
17. Kelly D. A Handbook for Translator Trainers: A Guide to Reflective Practice. Manchester : St. Jerome., 2005. 215 p.
18. Methodology_ Global Market Study (2023). <https://insights.csa-research.com/>. URL: <https://insights.csa-research.com/reportaction/305013412/> (дата звернення: 20.09.2023).
19. Mead P. Evolution des pauses dans l'apprentissage de l'interprétation consecutive: Thèse de doctor at. Lyon : Université Lumière, 2002. 217 p.
20. Pöchhacker F. Introducing Interpreting Studies. London and New York : Routledge, 2004. 210 p.
21. Robota.ua. URL: <https://robota.ua/zapros/perekladach/ukraine> (дата звернення: 10.11.2023).
22. Sdobnikov V., Shamilov R., Shlepnev D. Basic Requirements to Translator Trainers Competence. *The European Proceedings of Social and Behavioral Sciences* : Babes-Bolyai University Cluj-Napoca, 12-13 July 2020. Cluj-Napoca, Romania, 2020, Vol. LXXXVI–WUT.
23. The Interpreter and Translator Trainer URL: <https://www.tandfonline.com/journals/ritt20> (дата звернення: 06.11.2023).
24. Translation Journal URL: <https://translationjournal.net/> (дата звернення: 06.11.2023).
25. Target | International Journal of Translation Studies URL: <https://benjamins.com/catalog/target> (дата звернення: 06.11.2023).

REFERENCES

1. Vakansii za zapytom «perekladach». Work.ua – sait poshuku roboty №1 v Ukraini [Vacancies on request "translator". Work.ua is the #1 job search site in Ukraine]. Retrieved from: <https://www.work.ua/jobs-перекладач/?page=6> (date of access: 10.11.2023) [in Ukrainian].
2. Olkhovska, A. S. Model formuvannia osobystisnoho ta instrumentalnoho komponentiv fakhovoi kompetentnosti maibutnikh perekladachiv. Vykladannia mov u vyshchyykh navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi [Model of formation of personal and instrumental components of professional competence of future translators. Language teaching in higher education institutions at the modern stage]. *Mizhpredmetni zviazky. Naukovi doslidzhennia. Dosvid. Poshuky*, 29, 110–122. [in Ukrainian].
3. Perova, S. V. (2021). Pidhotovka perekladachiv perekladu yak pedahohichna problema [Training of translators of translation as a pedagogical problem]. *Zbirnyk naukovykh prats «Pedahohichni nauky»*. 95. Kherson. Retrieved from: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/4444> (date of access: 15.11.2023) [in Ukrainian].
4. Popova, O. V. (2015). Kompetentnisnyi pidkhid yak metodolohichne pidhruntia profesiino-movlenevoi pidhotovky maibutnikh perekladachiv kytaiskoi movy v pedahohitsi vyshchoi shkoly [Competency approach as a methodological basis of professional speech training of future translators of the Chinese language in higher school pedagogy]. *Mova: nauково-teoretychnyi chasopys z movoznavstva*. 23. Odesa : ONU imeni I. I. Mechnikova, p. 142–149. [in Ukrainian].
5. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23 lystopada 2011 r. № 1341 Pro zatverdzhennia Natsionalnoi ramky kvalifikatsii. Data onovlennia 25.06.2020 [On the approval of the National Framework of Qualifications: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of November 23, 2011 No. 1341 Date of update 06/25/2020]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-n#Text> (date of access: 01.11.2023) [in Ukrainian].
6. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29 kvitnia 2015 r. № 266 Pro zatverdzhennia pereliku haluzei znan i spetsialnostei, za yakymy zdiisniuietsia pidhotovka zdobuvachiv vyshchoi osvity. Data onovlennia 16.12.2022 [On approval of the list of fields of knowledge and specialties for which higher education applicants are trained: Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine of April 29, 2015 No. 266 Date of update 12/16/2022]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-n#Text> (date of access: 01.11.2023) [in Ukrainian].
7. Simkova, I. (2013). Osoblyvosti formuvannia fakhovoi kompetentsii v maibutnikh perekladachiv [Peculiarities of formation of professional competence in future translators]. *Nauka i osvita*. 3. p. 165–168 [in Ukrainian].
8. STTU APU 001-2000 Kvalifikatsiia ta sertyfikatsiia perekladachiv [STTU APU 001-2000 Qualification and certification of translators]. Retrieved from: <http://www.uta.org.ua/15.htm>. (date of access: 15.09.2023) [in Ukrainian].
9. STTU APU 002-2000 Posluhy z pysmovoho ta usnoho perekladu. pravyla i vymohy do nadannia posluh [STTU APU 002-2000 Translation and interpretation services]. Retrieved from: <http://www.uta.org.ua/16/> (date of access: 15.09.2023) [in Ukrainian].
10. Nakaz MON Ukrainy vid 25.05.2016 «Pro zatverdzhennia Pereliku spetsializatsii pidhotovky zdobuvachiv vyshchoi osvity stupeniv bakalavra ta mahistra za spetsialnistiu 035 «Filolohiia», za yakymy zdiisniuietsia formuvannia ta rozmishchennia derzhavnoho zamovlennia» [On the approval of the List of specializations for the training of higher education holders of bachelor's and master's degrees in specialty 035 "Philology", according to which the state order is formed and placed: Order of the Ministry of Education and Culture of Ukraine dated 05.25.2016]. Data onovlennia 12.04.2018. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0825-16#Text> (date of access: 01.11.2023) [in Ukrainian].
11. Babel: The International Journal of Translation. Retrieved from: <https://benjamins.com/catalog/babel> (date of access: 06.11.2023).
12. Bnini, C. (2016). *Didactics of Translation. Text in Context*. Cambridge : Cambridge Scholars Publishing.
13. CSA Research. CSA Research. Retrieved from: <https://csa-research.com/> (date of access: 15.01.2024).
14. European Master's in Translation (EMT) – EMT Competence Framework, 22 May 2017. Retrieved from: https://ec.europa.eu/info/resources-partners/european-masterstranslation-emt/european-masters-translation-emptexplained_en (date of access: звернення: 10.04.2021).
15. Gile, D. (1995). *Regards sur la recherche en interprétation de conférence* / D. Gile. Lille: Presse Universitaire de Lille, 276 p. 239.
16. Gile, D. (2009). *Basic concepts and models for translator and interpreter training*. Amsterdam/Philadelphia : John Benjamins Publishing Company. 284 p.
17. Kelly, D. (2005). *A Handbook for Translator Trainers: A Guide to Reflective Practice*. Manchester : St. Jerome.
18. *Methodology_ Global Market Study (2023)*. Retrieved from: <https://insights.csa-research.com/reportaction/305013412/> (date of access: 20.09.2023).
19. Mead, P. (2002). *Evolution des pauses dans l'apprentissage de l'interprétation consecutive: Thèse de doctorat* / P. Mead. Université Lumière Lyon-2. 217 p.
20. Pöchhacker, F. (2004). *Introducing Interpreting Studies*. London and New York : Routledge.
21. *Robota.ua*. Retrieved from: <https://robota.ua/zapros/perekladach/ukraine> (дата звернення: 10.11.2023).
22. Sdobnikov, V., Shamilov, R., & Shlepnev, D. (2020). *Basic Requirements to Translator Trainers Competence*. The European Proceedings of Social and Behavioral Sciences. Vol. LXXXVI–WUT.
23. *The Interpreter and Translator Trainer*. Retrieved from: <https://www.tandfonline.com/journals/ritt20> (date of access: 06.11.2023).
24. *Translation Journal*. Retrieved from: <https://translationjournal.net/> (date of access: 06.11.2023).
25. *Target | International Journal of Translation Studies*. Retrieved from: <https://benjamins.com/catalog/target> (date of access: 06.11.2023).

Tetiana Yasynska,
Senior Teacher at the Department of Translation and Theoretical
and Applied Linguistics
PhD student of the Department of Pedagogy
The State Institution "South Ukrainian National Pedagogical University
named after K. D. Ushynsky",
34, Staroportofrankivska Str., Odesa, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4761-1709>

TRANSLATORS TRAINING IN THE HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS ACCORDING TO THE NEEDS OF THE LANGUAGE SERVICES MARKET

This study deals with the problems related to preparing translators and training appropriate competencies according to the needs of the language services market. The relevance of the study is due the need to make changes to the educational programs for training professional translators with the development of the translation services market. The methodological bases for writing the article were the works of many scientists in the field of translation. Based on the analysis of national and European standards from the translation and interpreting and the needs of employers, the necessary competencies and requirements were identified. Also, the educational programs of higher educational institutions were analyzed and a number of inconsistencies were identified between the needs of the current language services market and the content of educational programs. The paper suggests theoretical and practical perspectives and directions for future research.

Key words: translation services, language services market, translators and interpreters training, translator requirements, professional training of translators.

Подано до редакції 30.11.2023